

фальклор» (1972), «Сацыяльна-бытавыя казкі» (1976), «Прыказкі і прымаўкі» (кн. 1—2, 1976), «Балады» (кн. 1—2, 1977—78), «Песні пра каханне» (1978), «Выслоўі» (1979), «Валачобныя песні» (1980), «Вяселле. Песні» (кн. 1, 1980; кн. 3, 1983; кн. 5—6, 1986—88), «Народны тэатр» (1983), «Жарты, анекдоты, гумарэскі» (1984), «Купальскія і пятроўскія песні» (1985), «Гульні, забавы, ігрышчы» (1996) і інш.

Тв.: Міхал Федароўскі (1853—1923) — збіральнік фальклорных і этнаграфічных матэрыялаў на Беларусі // Філолагічны зборнік. Мн., 1966; Даследчык Рэчыцкага Палесся // Полюмя. 1967. № 1; Збіральнік залатых скарбаў: Фалькларыст і этнограф Міхал Федароўскі // Там жа. № 7; Рамуальд Сымонавіч Зянькевіч // Там жа. 1968. № 9; Адам Гурыновіч — фалькларыст // Там жа. 1969. № 1; Даследчыца беларускага фальклору // Там жа. № 11; Песенная кайстра Міхала Федароўскага // Там жа. 1970. № 1; Беларускія казкі пра жывёл // Там жа. 1972. № 1; Свет беларускай этнаграфіі і фалькларыстыкі // Там жа. 1974. № 9; Помнік народнага мудра-слоўя // Там жа. 1987. № 1; Собирагель смецуга // Нёман. 1969. № 9; Издано в Польше // Там жа. № 11; Всеми цветами радуги // Там жа. 1971. № 9; Поэзия белорусских хресьбин // Там жа. 1972. № 2; Неутомимый собирагель // Там жа. 1973. № 2; У истоков белорусистики // Там жа. 1982. № 12; Міхал Федароўскі (1853—1923) // Беларуская фалькларыстыка: Збіранне і даслед. нар. творчасці ў 60-х гг. XIX — пач. XX ст. Мн., 1989; Деятельность М.Федеровского (разам з Г.В.Таўлай) // Беларуская этномузыкалогія: Очерки истории (XIX—XX вв.). Мн., 1997; Грані таленту Арсеня Ліса // Роднае слова. 2004. № 2; Białoruska folklorystyka XIX i XX w. // Literatura Ludowa. 1967. № 1—3.

Літ.: Рагойша В. Дарадца ў свеце народных скарбаў // Полюмя. 1964. № 11; Ліс А. Тварам да люду беларускага // Там жа. 1973. № 6; Казбярук У. На Беларусі без песні нельга // Маладосць. 1974. № 3; Трыгубовіч В. Легла песня на душу // Так мы жывём. Мн., 1984; Фядосік А. Беларуская савецкая фалькларыстыка. Мн., 1987. С. 322—323; Czurak M. Folklor białoruski // Literatura Ludowa. 1967. № 1—3.

А. В. Спрычан.

«САЛДАТ І СМЕРЦЬ», міжнародны сюжэт *чарадзеяў казак* СУС 330 А. Салдат заманьвае смерць у табакерку і трымае яе там доўгі час, так што людзі перасталі паміраць, пакуль Бог не загадаў яе выпусціць. Вядома больш за 10 бел. варыянтаў казкі, запісаных Е. Раманавым, Ф. Федароўскім, А. Серж-

путоўскім і інш. збіральнікамі. Найстарэйшыя літаратурныя версіі гэтага сюжэта — нямецкія шванкі (2-я пал. 16 ст.).

Літ.: Сержпутовский А. К. Сказки и рассказы белорусов-полюшук. СПб., 1911; Браг Л. Р. Сюжеты і матывы беларускіх народных казак. Мн., 1978.

К. П. Кабашинікаў.

«САЛДАТ І ЦАР», міжнародны сюжэт *навелістычных казак* СУС 952. Апублікаваны 4 бел. варыянты, у адным з якіх вобраз цара атаясамліваецца з вобразам Пятра I. Галоўны герой казкі, салдат, сустракае ў лесе чалавека, не ведаючы, што гэта цар. Яны начуюць у хатцы, якая аказалася разбойніцкім прытулкам. Салдат забівае разбойнікаў, выратаўвае цара і атрымлівае ўзнагароду.

Літ.: Сацыяльна-бытавыя казкі. Мн., 1976; Браг Л. Р. Сюжеты і матывы беларускіх народных казак. Мн., 1978; Беларускі фальклор: Жанры, віды, паэтыка. Кн. 4. Народная проза. Мн., 2002.

К. П. Кабашинікаў.

«САЛДАЦКАЯ ХІТРАСЦЬ», міжнародны казачна-анекдатычны сюжэт пра хітрых і скрытных людзей СУС 1544 А**. Салдат, дагнаўшы па дарозе бабу ў кажуху, спытаўся, ці была яна ў Галадрыгаве. Атрымаўшы адмоўны адказ, просіць даць яму кажух пагрэцца, апранае яго і хутка ўцякае, а бабе, якая спяшаецца за ім, кажа: «Ты скоро будзеш у Галадрыгаве».

Літ.: Шейн П. В. Материалы для изучения быта и языка русского населения Северо-Западного края. Т. 2. СПб., 1893; Беларускі фальклор: Жанры, віды, паэтыка. Кн. 4. Народная проза. Мн., 2002.

К. П. Кабашинікаў.

САЛДАЦКІЯ ПЭСНІ, гл. *Рэкруцкія і салдацкія песні*.

САЛЮДКАЯ Святлана Аляксандраўна (н. 7.12.1958, в. Дудзічы Дзятлаўскага р-на), спявачка (лірычнае сапрана). Заслужаная артыстка Беларусі (1990). Жонка У. Салодкага. Скончыла Баранавіцкае музычнае вучылішча (1978). З 1978 салістка Дзяржаўнага нар. хору Беларусі, з 1985 — ансамбля нар. музыкі «Свята», з 1994 ансамбля нар. песні «Вяселле», з 1995 Дзяржаўнага ансамбля танца Беларусі. Валодае яркім голасам сакавітага тэмбру, яе выкананню ўласцівы выразнасць, задрушэўнасць. У рэпертуары бел. нар. пес-

С. А. Салодкая.

У. І. Салодкі.

ні ў рэгіянальных традыцыях спеваў, у іх ліку «Пасею гурочкі», «Мае вочы чорныя», «Грачанікі», «Ой, у бары сасна», вясельная «А й на дварэ дробен дождж ідзе» і інш. З 1985 спявае ў дуэце з мужам, захоўваючы арыгінальную нар. манеру выканання. Сярод нар. песень, выкананых у дуэце, «Цячэ вада ў ярок», «Ой, хадзім, хадзімо», «У зялёною доброву», «Ой, дзяўчына, куды йдзем», «Із-за лісу-гаю вода прыбувае» і інш. Пра С. і яе мужа зняты кінафільм «Прайшло семнаццаць гадоў» (1997). Выдала дыск, мае запісы на Бел. радыё і фірме «Мелодыя». Лаўрэат міжнароднага фестывалю ў Паўночнай Карэі (1997, Пхеньян). Гастраліава ў Італіі, Індыі, Аўстрыі, Германіі, Францыі, Кітаі, Канадзе, Эфіопіі.

Н. Г. Мазурына.

САЛОДКІ Уладзімір Іванавіч (н. 1.9.1956, ст. Галынец Магілёўскага р-на), спявак (барытон). Заслужаны артыст Беларусі (1990). Муж С.Салодкай. Скончыў Мінскі інстытут культуры (1985). З 1979 артыст Дзяржаўнага нар. хору Беларусі, 1984 саліст ансамбля нар. музыкі «Свята», з 1994 ансамбля нар. песні «Вяселле», з 1996 Дзяржаўнага ансамбля танца Беларусі. Валодае голасам шырокага дыяпазону і прыгожага тэмбру. У рэпертуары творы бел. кампазітараў, песні нар. бел., падазнення ў рэгіянальных традыцыях спеваў, у іх ліку «А дзе ж ты, бурлак, волочыўся», «Чапурушачка», «У лузе каліна стаяла», «Ой, гора той не мае, хто кучэры завівае», а таксама рускія «Ехаў з ярмаркі ўхар-купец», «Вось імчыцца тройка паштавая» і інш. Спявае ў дуэце з С.Салодкай (з 1985). Мае запісы на Бел. радыё і фірме «Мелодыя». Гастраліава ў Аўстрыі, Германіі, Францыі, Іспаніі, Індыі, Канадзе, Кітаі, Эфіопіі, Паўночнай Карэі.

Н. Г. Мазурына.

САЛЯРНАЯ СІМВÓЛІКА, сістэма знакаў, звязаных з пакланеннем Сонцу. Узнікла як састаўная частка язычніцкіх *рэлігійных вераванняў*. Мяркуюцца, што пакланенне Сонцу зарадзілася з земляробствам, у сувязі з залежнасцю будучага ўраджаю ад сонечнага цяпла і святла. Салярнымі сімваламі са значнай доляй верагоднасці можна лічыць канцэнтрычныя кругі з элементамі арнаменту, а таксама крыжападобныя фігуры, утвораныя перасячэннем арнаментальных палосак ці стужак, на-

несеных на донцы керамічных пасудзін неаліту і бронзавага веку. Многія даследчыкі С.с. лічаць свастыку, якая вядомая індаеўрапейскім і некаторым інш. народам. Самыя раннія выявы свастыкі з тэрыторыі Беларусі датуюцца першымі стагоддзямі нашай эры. сустрэкаецца яна таксама ў эпоху сярэднявекі і нават у нар. мастацтве 20 ст. Яе выявы ёсць на пасудзінах знойдзеных каля вёсак Нача Воранаўскага, Тайманава Быхаўскага раёнаў, на Мінскім замчышчы, у Заслаўі і інш. Сімвалам Сонца, бессмяротнасці, уваскрэсення і ачышчэння ў глыбокай старажытнасці стаў крыж. Падвескі ў выглядзе крыжыкаў нярэдка сустракаюцца ў дахрысціянскіх курганных пахаваннях. Адзін з самых распаўсюджаных сімвалаў — выява шасціпалёсткавай разеткі. Матывы разеткі часта выкарыстоўвалі на металічных падвесках і шыйных грыўнях з пахаванняў радзімічаў, а таксама ў Полацку. Пазней выявы шасціпалёсткавых разетак на прасніцах і сальніцах. С.с. служыў таксама пашыраны ў нар. дэкаратыўна-ўжытковым мастацтве знак у выглядзе кола з шасцю спіцамі. Распаўсюджаным сонечным знакам было колца з кропкай у цэнтры. Гэты матыву набыў асаблівае пашырэнне ў арнаментатыі касцяных і драўляных грабянёў, тронак нажоў, калчаноў і інш. у часы ранняга сярэднявекі, а ў аздабленні берасцяных вырабаў вядомы і ў наш час. На Пінскім Палесці франтоны хат аздабляюць фігурнай шалёўкай у выглядзе сонечных дыскаў, паўдыскаў, цацярцінак. Асабліва папулярнасць С.с. набыла ў нар. ткацтве і вышыўцы.

Літ.: Голан А. Миф и символ. Иерусалим; М., 1994; Рыбаков Б.А. Язычество древних славян. М., 1981; Яго Ж. Язычество древней Руси. М., 1987.

Э. М. Зайкоўскі.

САЛЯРНЫ КУЛЬТ, рэлігійныя ўяўленні пра Сонца і яго ролю ў прыродзе і жыцці людзей. Вядомы з часоў язычніцтва, распаўсюдзіўся са з'яўленнем земляробства. У «Хроніцы Іаана Малаля», што знаходзілася ў Іпацьеўскім летапісе пад 1144 г., паведамляецца, што богам Сонца з'яўляўся Дажбог, які лічыўся сынам Сварога. Кірыла Тураўскі ў сярэдзіне 12 ст. выказваў задвальненне з прычыны заняпаду язычніцтва: «Не нарекутся богом стихии, ни солнце, ни огонь, ни источники».